

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 10. marcija 1893.

Politiški oddelek.

Nova večina.

VI.

Kakor bi vlada tuli rada, da se jezikovno vprašanje porine v ozadje, vendar se največji del vladnega programa peča z jezikovnim vprašanjem. To dokazuje, kako važno da je za našo državo to vprašanje, in da se mu nobena vlada ne bode mogla izogniti, naj bi še tako rada. Vedno bode prihajalo to vprašanje na dnevni red, dokler se po volji ne reši, naj vlada proti njemu kliče tudi škofo na pomoč, kakor se je to faktično zgodilo pred zadnjimi državnozbornimi volitvami. Daleč se motijo tisti, ki mislijo, da se bode jezikovno vprašanje dalo odriniti z drugimi vprašanji. Še celo drugih važnih političnih in gospodarskih vprašanj poprej lahko razpravljati ni, dokler se jezikovno vprašanje ne reši, ker narodni zastopniki vsako stvar presojujejo le z narodnostnega stališča in morajo vselej preudarjati, če bi se ne dala porabljati proti njih narodnosti. Taki pomisliki so se pojavili proti Liechtensteinovemu šolskemu predlogu in precej pripomogli, da je ta predlog ostal mrtvorojeno dete. Sploh moramo zaklicati tistim, ki želé uspešnega delovanja našega parlamenta, in hrepene po prenovljeni Avstriji, da naj priganjajo, da se najpoprej pravično reši jezikovno vprašanje. Pred vsem potem ne bode take težave s šolskim vprašanjem, ker ne bode več tako zamotano z narodnim vprašanjem.

Veseli nas zatorej, da vlada priznava, da bi bilo potrebno jezikovno vprašanje rešiti zakonodajalnim potom. Člen XIX. drž. osnovnih zakonov sicer določuje narodno enakopravnost, ali ta člen postane pravo za pravo še le meso in kri, ko se mu doda jasen izvrševalen zakon. Kako potreben bi bil tak zakon, nam kažejo pač najnovejši dogodki na Koroškem. Vzlic ustavno zagotovljeni narodni enakopravnosti, vendar Slovenci ne pridemo do narodnih pravic, ker ni podrobnih določeb o rabi raznih

jezikov. Naši nasprotniki najdejo vedno kako pot za pomčevanje. Posebno zadnji čas so v tem oziru na Koroškem jako izumljivi.

Posebnega zaupanja v vladne obljube že zaradi tega ne moremo imeti, ker se takoj za tem naglaša, da se morajo pri tem varovati prednosti nemščine. To se nekako tako sliši, kakor bi vladi bilo v prvi vrsti le na tem, da se postavno vpelje nemški državni jezik. Vlada in liberalci bi radi dobili kako zakonito podlago za prednost nemščine, katere sedaj ni, ker ustava ne pozna nobene razlike mej jeziki. Semtertja se liberalci in vlada sklicujejo na kake stare dvorne dekrete, in če se ne motimo, se je celo v minolo stoletje že posegalo po njih. Toda veljavnost teh dekretov je jako dvomljiva, od kar imamo ustavo.

Glavna stvar pa ni prednost nemščine sama na sebi, temveč to, kako daleč naj sega ta prednost. Tako mi ne najdemo nič tako napačnega, ako bi se določilo, da je nemščina poslovni jezik državnega zbora. Faktično je to že sedaj. Le redkokedaj se sliši v državnem zboru kak nenemški govor. Razmere zahtevajo, da se v državnem zboru nemški razpravlja. Res se dobé nekaterniki, ki so v tem oziru tudi za narodno enakopravnost, ali mi govorov v državnem zboru ne zmatramo za samo komedijo, temveč jim pripoznavamo v resnici namen, prepričati nasprotnika, ne pa le namen, da pridejo le v razne liste, da jih čita občinstvo. Pravi namen se pa res po našem skromnem mnenju da doseči samo, ako se razpravlja le v enem jeziku, kajti od poslancev se ne more zahtevati, da bi morali razumeti vse avstrijske jezike.

Pa še nekatere druge stvari so, pri katerih bi se lahko brez škode za narodno enakopravnost pustila prednost nemščini. S tem vprašanjem se je o svojem času mnogo baval Nemec Fischhof in reči moramo, da je nasvetoval marsikaj pametnega. Tako tudi mi radi priznavamo, da je potrebno, da zna vsak uradnik v Avstriji nemški. Da je pa to mogoče, je pa vsekako najbolje, če se v srednjih šolah uči že nemščina. To se godi celo v Galiciji, kjer imajo poljski uradni jezik; da celo na

Hrvatskem in Ogerskem. Mi nikakor nismo za uredbo gimnazij, kakor so na Češkem, kjer drugi deželni jezik ni obligaten. Mnogo čeških dijakov se v gimnazijah ne uči nemščine in kaj je posledica tega? Da si jo pozneje z veliko težavo vbijajo v glavo, ker jo potrebujejo v javnem življenju. Marsikateri pade pri državnih izpitih vsled pomanjkljivega znanja nemškega jezika. Seveda pri tem je pa treba gledati, da se gojenje nemščine ne godi na škodo drugim predmetom, kakor se to godi pri nas na Slovenskem, kjer po srednjih šolah nemščina ni le učni predmet, temveč učni jezik, kar gotovo ni v duhu naše ustave.

Tako hitro še jezikovni zakon ne pride pred državni zbor, ker poprej je potrebno, da se stranke o tej stvari pogode, ali vsekako se stvar ne bode dala za zmiraj odlašati. Levica sama sili, da se ta stvar uravna, seveda njo vodi v prvi vrsti želja po nemškem državnem jeziku. Naposled bode pa potreba prisilila, da se parlament resno loti te stvari, ker poprej ne bode uspešnega parlamentarnega delovanja. Za naše poslance je pa dolžnost gledati, da jih ta trenotek ne najde nepripravljenih.

Proučiti morajo vse podrobnosti tega vprašanja, vse dosedanje postavne načrte, posebno pa tudi čudno postopanje raznih oblastij proti slovenskemu jeziku, da bodo pri dotičnih razpravah v odseku in v zbornici stavili primerne nasvete in pred vsem skrbeli, da novi zakon ne bode v kakem oziru nedoločen in pomanjkljiv. Naši nasprotniki bi se takoj poprijeli taci pomanjkljivosti, ko bi zakon stopil v veljavo.

Pred vsem bode gledati, da novi zakon ne bode veljal le za državne urade, temveč tudi deželne in občinske, da našim nasprotnikom ne bodo več odprta kaka vratica za ponemčevanje. Posebno bi mi svarili pred tem, da bi se kake podrobnejše določbe pustile deželnim zborom. Pred tem je toliko bolj potrebno svariti, ker jih je pri nas jako mnogo, ki hrepene po večji deželni avtonomiji.

Kaj da imamo Slovenci pričakovati od deželnih zborov, o tem smo že dovolj pisali, in torej mislimo, da nam danes ni potrebno več tega ponavljati. Zadosti je, če povemo, da štajerski in koroški Nemci baš sedaj nameravajo v deželnih zbora nemščino proglasiti za deželni uradni jezik.

Nevarnost, da se določitev podrobnosti v jezikovnem vprašanju prepusti deželnim zborom, je pa od dne do dne večja. Mej levičarji in Mladočehi se kaže neko zbližanje. Tako hitro se še pač ne bodo sprijaznili, ali vedeti se pa ne more, kaj vse prinese prihodnost. Dr. Gregor je sicer proti takemu sporazumljenju. Kdo pa ve, kako dolgo bode še dr. Gregor odločeval.

Mladočehi so za to, da se jezikovno vprašanje prepusti deželnim zborom. Kdo ve, če se kdaj Nemci in Čehi ne sporazumejo na tej podlagi. Če bi se zastran razmer na Češkem prišlo mej njimi do kacega sporazumljenja, potem gotovo liberalci nimajo nič zoper to, da se podrobnosti, ali pa tudi vsa stvar prepusti deželnim zborom, posebno ker bi na Koroškem in Štajarskem to bilo le Nemcem v največjo korist.

Iz povedanega je razvidno, da je potrebno, da jezikovnemu vprašanju Slovenci obračamo vso pozornost in nikakor ne dopustimo, da bi se to vprašanje zmatrало le za nekako postransko stvar, kakor bi radi nekateri pri nas, katerim se vedno očitneje vidi, da jim je narodno vprašanje že nekako trn v peti in bi ga radi potlačili. Dokler se postavno ne vrede vse jezikovne razmere, mora ostati to vprašanje za nas najvažnejše vprašanje, ker to je vprašanje našega narodnega obstanka. Tega stališča se je dosledno držal dr. Bleiweis do svoje smrti, in tega stališča se hočejo pa tudi v bodoče držati „Novice“.

Politični pregled.

Češkonemška sprava še vedno ni izginila z dnevnega reda. Zadnje dni je bil pravosodni minister v Pragi in se je posvetoval s predsednikom praškega nadsodišča o nadaljevanji razdelitve okrajev po narodnostih. V prihodnjem zasedanju baje vlada predloži deželnemu zboru češkemu predlogo ob osnovi novega okrožnega sodišča v Trutnovu. Namestnik grof Thun se pogaja s češkimi veleposestniki, da bi popustili svoj upor proti spravi. Ta pogajanja pa ne obetajo nobenega uspeha. Veleposestniki se trdno drže tega stališča, da se izvršitev dunajskih punkcij mora za tako dolgo odložiti, da se malo pomirijo duhovi na Češkem.

Državni zbor bode zboroval do 24. dne t. m. potem pa odide na počitnice in se snide zopet še le jeseni. Deželni zbori snidejo se kmalu po veliki noči. V maju in v juniji bodeta zborovali delegaciji. Skupna vlada bode tudi letos nekaj več zahtevala za vojsko.

Mladočehi. — Vodje Mladočehov obrnili so se do svojih somišljenikov po vsem Češkem za podporo. Vodstvo mladočeške stranke v Pragi se boji volitev. Prebivalstvo je že zgubilo v Mladočehi precej zaupanja, ker nimajo pokazati nobenih uspehov. Ako se kmalu razpusti državni zbor, morejo Mladočehi le s silnimi agitacijami obdržati dosedanje postojanke. Za agitacije je pa treba denarja, katerega morajo sedaj zložiti somišljeniki.

Ogersko. — V zbornici poslancev sta dva ministra Wekerle in Czaky se odločno izjavila, da se vlada hoče tudi za naprej strogo držati svojega cerkvenopolitičnega programa in ga bode tudi izvela. Učni minister smatra civilni zakon za jedino pravo pot iz sedanjega težavnega položaja. V Budimpešti so pa te dni zborovali ogerski škofje in sklenili spomence na vladno, kralja in papeža proti vladnemu cerkvenopolitičnemu programu.

Papež in Italija. — Edini vladar, ki ni papežu čestital k njegovi 50letnici je Umberto, kralj italijanski. O vzroku, da ni čestital, piše se različno. Eni pravijo, da je kralj nameraval čestitati, da je pa to opustil z ozirom na demonstracije tujih romarjev, ki so kričali v Rimu „živio papež-kralj“ in tako žalili kralja.

Vatikan. — Kakor se poroča iz Rima, odlikoval bo papež izvanrednega nemškega odposlanca, generala pl. Loë s Kristusovim redom, največjim papeškim odlikovanjem. Avstro-ogerski poslanik pri sv. Stolu grof Revertera dobi veliki križ Pijevega reda, francoski poslanik pri Vatikanu, grof Lefebvre de Behaine, ki že ima velika križca Pijevega in Gregorjevega reda, pa dobi baje tudi Kristusov red.

Bolgarija. — Premembi ustave, ki gre na to, da je vladar lahko tudi druge vere, to je ne pravoslavne bolgarske vere, ustavlja se najbolj pravoslavna bolgarska duhovščina in tej na čelu trnovski vladika Klemen. Da se pa stori konec